

Professor Carl Gottfried Blas (1839-1919)

Grondlegger van het Farmaceutisch Onderwijs aan de Katholieke Universiteit Leuven

Prof. em. J. Lemli

Levensloop

Op 17 februari 1839 zag Carl Gottfried het licht te Freiburg (Groothertogdom Baden), als zoon van Julius Blas, geneesheer aldaar (°Lörrach 1811, †Freiburg 1876).

Na zijn middelbare studies aan het Lyceum heeft hij waarschijnlijk gedurende 2 jaar in een apotheek zijn eerste opleiding gekregen als helper (Gehilfenzeit) (1).

In 1862 en 1863 werd hij ingeschreven in het matrikel van de Albert-Ludwig-Universität van Freiburg voor de studies van apotheker.

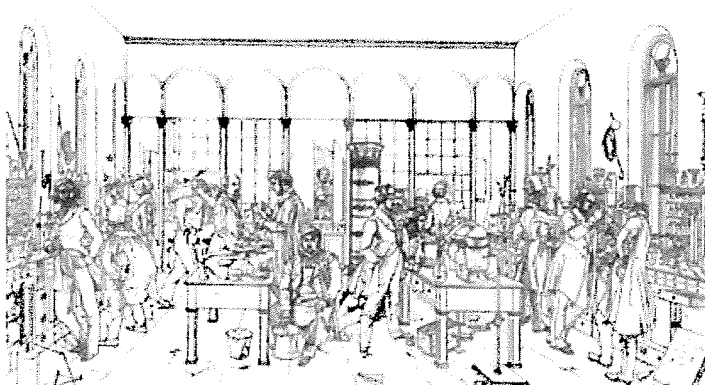
Op 8 augustus 1864 verdedigde hij zijn proefschrift *“De oleo aetheris lauri nobilis”* (promotor prof. Leopold Heinrich Fischer) en werd hem de doctorstitel toegekend. (2).

Daarna heeft hij waarschijnlijk verder gewerkt aan de Ludwigs Universiteit te Giessen, nu Justus Liebig Universiteit. (fig. 1) Dit blijkt uit zijn eerste wetenschappelijke publicatie, verschenen in de *Annalen der Chemie und Pharmazie* (1865, vol. 58, p. 1-6). Het is een Duitse uitgave van zijn in het Latijn opgesteld doctorsproefschrift: *“Über die Zusammensetzung des ätherischen Oels der Lorbeeren”*, en wordt voorgesteld onder de rubriek *“Mitteilungen aus dem Chemischem Laboratorium zu Giessen.”*

Zo kunnen we dan ook begrijpen dat prof. Vreven in zijn lofrede voor C. Blas in 1926, uitgesproken in de Académie royale de Médecine de Belgique, in een wat overdreven stijl vermeldt dat von Liebig de jonge apotheker zou doordrenkt hebben met de mentaliteit van de scheikundige. (3).

Het is echter zo dat von Liebig niet meer aan de Universiteit Giessen werkzaam was, aangezien hij sedert 1852 hoogleraar was aan de Universiteit te München.

Dat er druk werd gewerkt in het chemisch laboratorium te Giessen blijkt uit een tekening van 1842 van W. Trautschold (*Deutsches Museum, München*)

Laboratorium in het Liebig Instituut te Giesse. Tekening van W. Trautschold, 1842, München Deutsches Museum. Justus von Liebig (1803-1873).

Fig. 1

In 1865 werd Mgr. Nicolas-Joseph Laforêt tot rector benoemd te Leuven en werden de Speciale Scholen voor ingenieurs opgericht. Voor de cursus analytische chemie diende een lesgever te worden benoemd. Het is niet gekend hoe de rector de jonge gepromoveerde Carl Blas heeft ontdekt. Volgens Vreven heeft professor von Liebig hem aanbevolen. Het is ook niet onmogelijk dat vader Blas, die huisarts was van het Aartsbisschoppelijk Konvict in Freiburg, betrekkingen onderhield met de hoge geestelijkheid in België en op deze manier zijn zoon (met de steun van von Liebig) heeft voorgesteld aan de rector te Leuven.

Hoe het ook zij, in 1866 werd Carl Blas, nu Charles Blas, benoemd tot professeur agrégé aan de Faculteit Wetenschappen en in 1867 wordt hij benoemd tot buitengewoon hoogleraar, belast met het college "Chimie analytique" voor de studenten apothekers, ingenieurs en doctors in de wetenschappen. Hij doceert dit college later onder de benaming "Eléments de chimie analytique qualitative et quantitative" tot aan zijn emeritaat in 1912.

In de opleiding voor apotheker wordt hij ook belast met de volgende vakken:

Pharmacie pratique, dat hij doceert tot 1875, Pharmacie théorique, vanaf 1890 onder de benaming Chimie pharmaceutique, dat hij doceert tot 1895, en de praktische oefeningen Pharmacie pratique, opérations chimiques, pharmaceutiques et toxicologiques.

In 1868 werden de eerste diploma's van apotheker uitgereikt aan drie studenten die het nieuwe programma hadden gevolgd. Aangezien professor Blas het Frans nog niet voldoende beheerste werden de colleges in het Latijn gegeven (5).

De andere farmaceutische vakken worden gegeven door professor J.B. Vrancken in de Faculteit geneeskunde: Histoire des drogues et des médicaments, leurs altérations et leurs falsifications, les doses maxima auxquelles on peut les administrer.

De practica vonden plaats in de « Laboratoires de Pharmacie et de Chimie analytique » op de tweede verdieping in een ruime zaal van het Pauscollege met uitzicht op het Hogeschoolplein, en waarvan professor Blas in 1868 tot directeur werd benoemd (6).

Het is deze benoeming die professor A. Castille doet zeggen in zijn rede bij de inhuldiging van het "Pharmaceutisch Instituut" in 1934: "Blas devient ainsi le premier pharmacien professeur de pharmacie, et c'est donc à lui que revient incontestablement le privilège d'avoir créé l'Ecole de Louvain »(7).

In 1870 wordt Vrancken emeritus en Blas neemt zijn colleges over, echter met gewijzigde benamingen : Matière médicale, pharmacologie, histoire des médicaments."

In 1871 wordt hij benoemd tot gewoon hoogleraar en belast met het college Pharmacologie in de Faculteit geneeskunde (8).

De ontwikkeling van zijn laboratorium en de toenemende belasting met colleges zal Blas er toe aanzetten op zoek te gaan naar een assistent.

In 1872 studeren drie apothekers af en één daarvan is Gustave Bruylants. Hij wordt door de professoren Henry en Blas aangespoord zich verder te bekwamen in de organische scheikunde te Bonn in het laboratorium van professor Kekulé. Begin juni 1873 ontvangt hij een brief van Blas die hem voorstelt in zijn laboratorium te komen werken als “préparateur”. Deze brief werd bewaard door vader apotheker Pierre-Joseph Bruylants aan wie de zoon om raad had gevraagd (9).

In 1875 werd hij dan ook plaatsvervanger van Blas voor het college Pharmacie pratique en in 1878 benoemd tot professeur agrégé en directeur van het “Laboratoire de Pharmacie”.

Professor Blas blijft directeur van het “Laboratoire de chimie analytique” op het Hogeschoolplein tot 1912, terwijl het Laboratoire de pharmacie in 1884 verhuist naar het Rega Instituut in de Minderbroedersstraat n° 27.

In 1875 huwt hij de 19-jarige Marie Angélique Alexise Lemaître van Charleroi die hem in 1876 zijn eerste van de vier dochters schenkt.

Dit jaar wordt ook de nieuwe wet op de academische graden van kracht en wordt de toxicologie een verplicht vak dat Blas zal doceren tot 1896.

Merkwaardig is het feit dat de colleges die hij doceert in de Faculteit geneeskunde “Matière médicale, pharmacologie, histoire des médicaments” in 1877 een nieuwe benaming krijgen: “Pharmacognosie et les éléments de pharmacie.”

Dit is de eerste maal dat het vak farmacognosie voorkomt in het lesrooster van de Farmacie.

Na de hervorming van de studies voor apotheker door de wet van 10 april 1890 doceert Blas nog de toxicologie, de minerale farmaceutische scheikunde en de analytische scheikunde waaraan hij titularis blijft tot aan zijn emeritaat in 1912.

Ook blijft hij directeur van het laboratorium voor analytische scheikunde op het Hogeschoolplein. In 1910 is Pierre Bruylants, zoon van Gustave Bruylants, er assistent en volgt in 1912 Blas op als docent in de analytische scheikunde.

De 73-jarige emeritus woont in de Tiensestraat nr 88, het tweede huis naast het stadspark (middelste op de foto) en heeft een buitenverblijf in Oud-Heverlee.

Met zijn echtgenote en twee schijnlijk nog een rustige oude wordt deze droom verstoord door en de gebeurtenissen in Leuven

dochteren hoopt hij waardag te mogen beleven. Helaas de invasie van het Duitse leger in augustus 1914.

Professor emeritus Godefroid-Charles Blas, die in 1882 door de grote naturalisatie de Belgische nationaliteit had verworven wordt met een dramatische gebeurtenis geconfronteerd die hem er toe brengt Leuven te verlaten en zich in Oud-Heverlee terug te trekken.

Zijn laatste levensjaar kon hij echter weer doorbrengen te Leuven waar hij overleed op 9 november 1919.

Hij werd begraven op het kerkhof van de Sint Annakerk te Oud-Heverlee. De grafkelder met grafsteen is nog altijd bewaard en vermeldt verkeerdelijk dat hij overleed op 11 november. De rouwbrief werd gepubliceerd in Farmaleuven-Info (10).

Hij werd vereerd met de volgende onderscheidingen: Commandeur in de Leopoldsorde en de Kroonorde, Burgerlijk kruis 1ste klasse, Ridder in de Kroonorde van Pruisen.

Als erkenning van zijn wetenschappelijk werk werd hij eerst buitenlands corresponderend lid van de Académie royale de médecine de Belgique en na zijn naturalisatie, binnenlands corresponderend lid en in 1886 titelvoerend lid.

In 1889 werd hij benoemd tot lid van de Hoge gezondheidsraad.

Wetenschappelijk werk

De bijdrage van prof. Blas op wetenschappelijk gebied werd door S. Vreven (10) en L. Michiels (11) uitvoerig beschreven. Derhalve wordt er hier niet verder op in gegaan en wordt slechts zijn onderzoek naar de samenstelling van het Leuvens voedingswater in 1836 vermeld, omdat het de aanleiding is geweest voor het aanleggen van een modern waterdistributienet te Leuven.

Het werk werd ook bekroond in 1886 (12).

Dit belangrijk werk van een apotheker die zich bewust was van de invloed van de kwaliteit van het voedingswater op de gezondheid van de burger wordt zelfs nu nog naar waarde geschat.

In een licentiaatverhandeling, onlangs verschenen, wordt uitvoerig het werk van Blas besproken. (13)

Boeken

Dank zij de vrijgevigheid van de oud-studenten beschikt het Museum van de Faculteit Farmaceutische Wetenschappen te Leuven over een aantal leerboeken uitgegeven door prof. Blas. Ook de Centrale Bibliotheek van de Universiteit bezit een aantal exemplaren. De hierna volgende lijst geeft de uitgebreide productie van leerboeken van Blas.

Ten einde ze door geïnteresseerden zouden kunnen teruggevonden worden, zijn ze gemerkt met het inventarisnummer van de Faculteit (F) of van de Centrale Bibliotheek (UB).

- Précis de Pharmacognosie et éléments de Pharmacie
(1879) UB 9CA, F 8
(1884) UB 4CA, F 9
- Aide-mémoire de Pharmacognosie
(1881) -
(1884) UB 5CA, 13CA IV
- Chimie pharmaceutique minérale
(1886) UB 3CAB, F 221
(1892) -
(1900) met prof. Ranwez
(1906) Métaux UB 8CA
(1916) -
- Traité élémentaire de chimie analytique
I - Analyse qualitative par voie sèche
(1885) F 4
II - Analyse qualitative par voie humide
(1879) UB 11CA, F 6
(1886) F 5
- Traité de chimie analytique
I – Analyse qualitative par voie sèche
(1879) -
(1895) UB 1CAB, F 1
(1912) UB 1CA
II – Analyse qualitative par voie humide
(1891) F 2, 3
(1896) UB 1CAB
(1907) -
III – Analyse quantitative générale
(1902) UB 7CA, F 7
- Analyse quantitative comprenant la gravimétrie, titrimétrie, électrolyse, gazométrie, docimasie, l'analyse élémentaire organique.
Méthode de l'analyse qualitative minérale par la voie humide avec un appendice relatif à la recherché des acides organiques ainsi que les alcaloïdes et des principes immédiats les plus importants des plantes, 2ième édition augmentée d'un essai de méthode d'analyse électrolytique
(1882) UB 2CA
- Application de l'électrolyse à l'analyse chimique avec un essai d'une méthode générale d'analyse électrolytique
(1879) UB 13CA

- Analyse électrolytique quantitative. Exposé des méthodes spéciales de A. Classen, d'après la 2ième édition allemande (1886) UB 6CA

Manuscripten van studenten

1. Chimie inorganique. Chimie pharmaceutique. Metalloïdes. Métaux

Niet gedateerd, van onbekend student. Bewaard in het Museum van de Faculteit: MC 17

(fig.2)

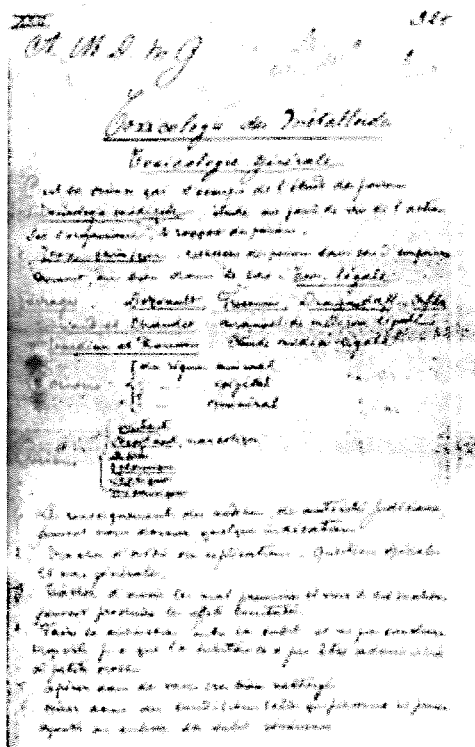

Fig. 3

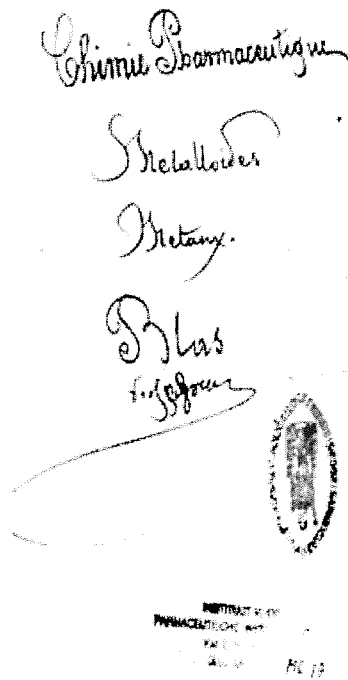

Fig. 2

Het gedeelte dat de metalloïdeverbindingen omvat wordt afgesloten met een hoofdstuk "Toxicologie des metalloïdes, Toxicologie générale" (fig.3).

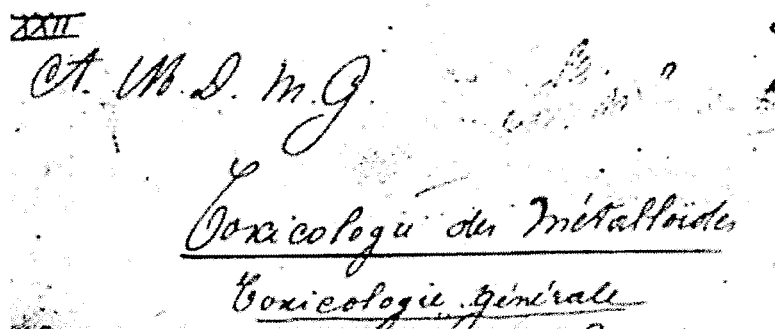
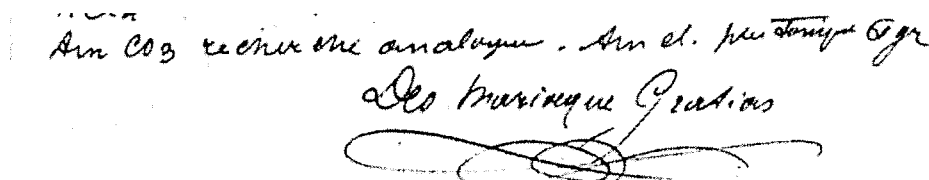

Fig. 3a

De student is duidelijk een goede christen want het hoofdstuk begint met “Ad Majorem Dei Mariaeque Gloriam”(A.M.D.M.G.) (fig. 3a) en eindigt met “Deo Mariaeque Gratias”(fig.4).

Am Co3 rechner sine analogum. Am el. pu stinque Ogr
Deo Mariaeque Gratias

Fig. 4

De toxicologische scheikunde werd vanaf 1876 door de wet ingevoerd in de opleiding van apotheker, maar Blas voegde reeds de toxicologie toe aan zijn colleges vanaf zijn benoeming in 1866.

2. Chimie pharmaceutique par C. Blaes. 1874-75.

Student Henri Mahy.

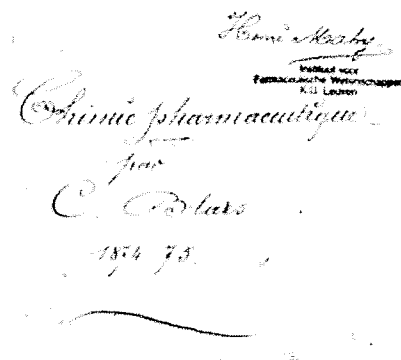
Bewaard in het Museum van de Faculteit: MC 19 (fig. 5).

Het handschrift bestaat uit:

Chimie inorganique, Pharmacie (2ième année) p. 1 – 249

Suite des métaux p. 1 – 105

Chimie organique p. 106 – 364

Henri Mahy
Instituut voor
Farmaceutische Wetenschappen
K.U. Leuven
Chimie pharmaceutique
par
C. Blaes
1874-75

Fig. 5

Ook hier vindt men de schrijfwijze **Blaes**, weliswaar verbeterd later tot Blas.

Blas moet dus ook bij de studenten vreemd geklonken hebben.

De organische scheikunde neemt ook nu reeds (fig. 6) een belangrijke plaats in en de toxicologie wordt steeds tussen de algemene tekst gevoegd.

Er is echter een algemeen hoofdstuk voorzien voor de toxicologie (p. 131 – 144) waarin zelfs aangegeven wordt hoe men een medico-legaal rapport dient op te stellen (fig.7, 8).

3. Chimie analytique 1874 – 1875

Student Henri Mahy

Bewaard in de bibliotheek van Louvain-la-Neuve: UCL CII 562

Student P. Liénart 1878: UCL CII 207

4. Pharmacognosie 1883 – 1884

Student H. Bodson: UCL CII 538

Besluit

Prof. Gustave Bruylants, de opvolger van Blas, sprak de lijkrede uit bij de begrafenis in 1919.

Hier volgt de voorlaatste paragraaf van deze rede, die de figuur van Blas als mens weergeeft (14).

“Blas se présentait au premier abord sous un aspect froid, une tenue réservée qui ne tardaient pas à disparaître: il se montrait peu à peu ce qu'il était en réalité, un interlocuteur sympathique et un causeur agréable aux idées souvent originales, toujours révélatrices de connaissances approfondies et variées.”

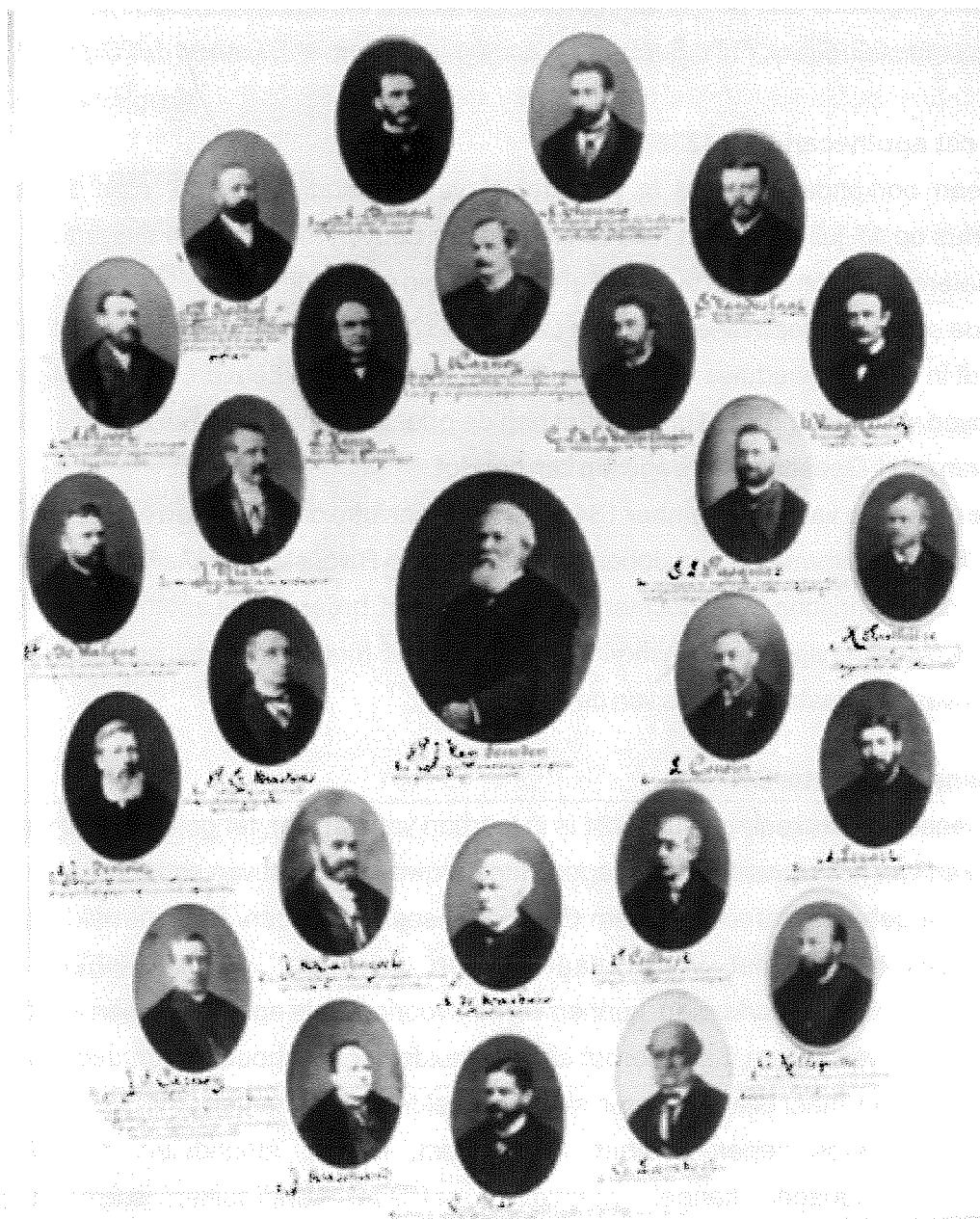
Bibliografie

- (1) G.-W. Schwarz. Zur Entwicklung des Apothekersberufs und der Ausbildung des Apothekers vom Mittelalter bis zur Gegenwart. Teil II, p. 74-75. Frankfurt, 1976.
Volgens de Apothekerordnung van Baden (28 juli 1806) bedraagt de duur van de Gehilfenzeit ten minste 2 jaar. De studies voor apotheker omvatten „mindstens 2-jährigen erfolgreichen Besuch von Vorlesungen an einer Landesuniversität“.
- (2) Archief van de „Albert-Ludwigs-Universität Freiburg“. Gedrukte matrikelen (Thomas Adolph 1991) en Promotions-Examen Büchereen (A 17/2/147)
- (3) Eloge du Professeur Charles Blas (1839-1919) par M. Vreven, Membre titulaire. Mémoires. Tome XXIII p. 42-51. (1926)
- (4) Stadtarchiv Freiburg in Breisgau: 30 W 022, Julius Blas, Landamtschirurg in Freiburg, auch Hausartz im erzbischöflichem Konvikt.
- (5) L. Michiels. Annuaire de l'Université Catholique de Louvain 1920-1926 p. XLV-LII
- (6) A. Meulemans. Farmaceutisch onderwijs te Leuven van 1794 tot 1968, p. 77
- (7) A. Castille. Annuaire de l'Université Catholique de Louvain 1934, p. 710
- (8) Réunions des Evêques de Belgique 1868-1883. Procès-verbaux. Bijdrage 17 (1961).

Vergadering van 31 juli 1871: „**M. Blaes**, professeur de chimie, est promu à l'ordinariat“.

« Blaes » was waarschijnlijk voor de Bisschoppen een meer bekende naam in België dan Blas. Ook student H. Mahy gebruikte « Blaes ». (Zie manuscripten).

- (9) A. Bruylants. Figures de professeurs de pharmacie à l'Université de Louvain. Louvain-la-Neuve, 1985, p. 106
- (10) J. Lemli, G. Gilias. De laatste rustplaats van onze professoren. Farmaleuven-Info, p. 19-21 (2007)
- (11) Zie ref. 3 en 5
- (12) Charles Blas. Contribution à l'étude et l'analyse des eaux alimentaires et spécialement des eaux de la ville de Louvain et quelques autres localités de la Belgique. Bulletin de l'Académie royale de Médecine de Belgique, série III, 17 (1884)
- (13) S. Brandt. De geschiedenis in de negentiende eeuw. Arca Lovaniensis, vol. 32, p. 115-224 (2003)
- (14) G. Bruylants. Bulletin de l'Académie royale de Médecine de Belgique, série 4, vol. 19, p. 1344 (1919)

Pagina uit een fotoalbum dat in 1884 samengesteld werd ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de Katholieke Universiteit Leuven.

Deze is de pagina betreffende de Faculteit van de Wetenschappen.

Onderaan, in het midden zie je de foto van prof. Blas.